

PARTER

Kärande

Sofia Sundström, [REDACTED]
[REDACTED]

Ombud: Juristerna Olivia Möller och Elmer Jonstojj Berg
Centrum för rättvisa
Box 2215
103 15 Stockholm

Svarande

Staten genom Justitiekanslern
Box 2308
103 17 Stockholm

Ombud: Föredragandena [REDACTED]

DOMSLUT

1. Staten genom Justitiekanslern ska till Sofia Sundström betala 10 000 kr jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 19 juni 2023 till dess betalning sker.
 2. Staten ska ersätta Sofia Sundströms rättegångskostnad med 1 123 kr. Beloppet avser ombudsarvode.
-

BAKGRUND

Under våren 2018 ansökte Sofia Sundström om strandskyddsdispens för att uppföra en brygga och en bastu på sin fritidsfastighet [REDACTED], Värmdö kommun. Beviljade hennes ansökan den 22 maj 2018 med villkor för bastuns utformning och för vilken tid på året som arbetet i vattnet fick utföras.

Den 20 juni 2018 beslutade Länsstyrelsen i Stockholm (länsstyrelsen), med stöd av 19 kap. 3 b § första stycket 1 miljöbalken, att överpröva kommunens beslut i den del som avsåg dispens för bryggan. Som skäl för beslutet angav länsstyrelsen att den bedömde att det fanns skäl att anta att det inte fanns förutsättningar för dispensen. Den 1 november 2018 lämnade Sofia Sundström in kompletterande uppgifter till länsstyrelsen och den 11 november 2019 bad Sofia Sundström om en uppdatering i ärendet. Den 28 maj 2020 skickade länsstyrelsen ett meddelande till Sofia Sundström om att myndigheten hade påbörjat den slutliga handläggningen av hennes ärende. En vecka senare, den 4 juni 2020, beslutade länsstyrelsen att upphäva kommunens beslut. Från att länsstyrelsen beslutat att överpröva kommunens beslut den 20 juni 2018 till den 28 maj 2020 då den slutliga handläggningen påbörjades av länsstyrelsen löpte en inaktivitetsperiod om drygt ett år och elva månader.

Sofia Sundström överklagade länsstyrelsens beslut till Mark- och miljödomstolen vid Nacka tingsrätt, som avlog hennes överklagande den 4 december 2020. Sofia Sundström överklagade även det avgörandet till Mark- och miljööverdomstolen, men nekades prövningstillstånd den 24 februari 2021. Genom Mark- och miljööverdomstolens beslut blev hennes ärende slutligt avgjort.

Den totala handläggningstiden av Sofia Sundströms ärende, från länsstyrelsens beslut om överprövning av Värmdö kommuns beslut till Mark- och miljööverdomstolens beslut att inte meddela prövningstillstånd, uppgick till cirka två år och åtta månader. Den totala handläggningstiden hos länsstyrelsen uppgick till ungefär ett år och elva månader och under nästan hela den tidsperioden var handläggningen inaktiv.

Parterna är överens om de ovan angivna sakomständigheterna samt att artikel 6.1 i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna (Europakonventionen) är tillämplig på den situation som Sofia Sundström har anfört i sina grunder för käromålet.

YRKANDEN OCH INSTÄLLNING

Sofia Sundström har yrkat att tingsrätten ska förplikta Staten genom Justitiekanslern att betala 25 000 kr till henne plus ränta på beloppet från den 19 juni 2023 (dagen för delgivning av stämningsansökan), samt ersättning för sin rättegångskostnad med 1 123 kr.

Staten genom Justitiekanslern (Staten) har motsatt sig Sofia Sundströms talan. För det fall tingsrätten skulle anse att staten är skadeståndsskyldig och ett konstaterande av kränkningen inte anses vara tillräcklig kompensation, har staten vitsordats ett ersättningsbelopp om 10 000 kr. Sättet att beräkna ränta och den begärda ersättningen för rättegångskostnaden har också vitsordats.

GRUNDER

Sofia Sundström har, utöver vad som framgår av bakgrunden, gjort gällande att frågan om dispens från strandskyddet har haft betydelse för henne eftersom den har påverkat hennes möjligheter att förfoga över och använda sin fastighet. Ärendet om överprövning av beslutet om strandskyddsdispens har inte varit komplicerat. Hon har heller inte bidragit till den långa handläggningstiden hos länsstyrelsen. Nästan hela handläggningstiden hos länsstyrelsen har varit inaktiv och det har inte funnits något godtagbart skäl till länsstyrelsens inaktivitet. Vid dessa förhållanden, särskilt med beaktande av den långa inaktivitetsperioden hos länsstyrelsen, har Staten gjort sig skyldig till överträdelse av hennes rätt till prövning inom skälig tid enligt artikel 6.1 i Europakonventionen. Till följd av överträdelsen har staten orsakat Sofia Sundström ideell skada. Med hänsyn till dröjsmålstiden, som motsvarar inaktivitetsperiodens

längd, samt frågans betydelse för Sofia Sundström kan skadan skäligen uppskattas till 25 000 kr. Skadeståndet är nödvändigt för att gottgöra överträdelsen.

Staten har gjort gällande följande grunder för sitt bestridande. Handläggningstiden och den inaktivitet som har förekommit i Sofia Sundströms ärende om strandskyddsdispens har, med beaktande av de intressen som har stått på spel för henne, inte varit av ett sådant slag att hennes rätt till rättegång inom skälig tid enligt artikel 6.1 i Europakonventionen har kränkts. Det har varit fråga om ett relativt okomplicerat ärende men det har inte heller varit ett enkelt ärende. Begränsningarna av Sofia Sundströms möjligheter att förfoga över och använda sin fastighet har inte varit av sådant slag att det varit påkallat med särskilt skyndsamt handläggning. Det fanns redan en brygga på fastigheten och det gick att ta sig till och från ön med Waxholmsbåt. Det ifrågasätts inte att den brygga som fanns var trasig. Något skadestånd ska därför inte utgå.

För det fall tingsrätten skulle finna att en kränkning av artikel 6.1 i Europakonventionen har skett ska ett konstaterande kränkningen under alla omständigheter utgöra tillräcklig kompensation i Sofia Sundströms fall.

För det fall tingsrätten skulle finna att ekonomisk kompensation ska utgå får ett belopp om 10 000 kr anses vara skäligt. Det erkänns att dröjsmålstiden motsvarar den inaktivitet som förekommit hos länsstyrelsen.

UTREDNINGEN

Tingsrätten har hållit huvudförhandling. Under huvudförhandlingen har partsförhör under sanningsförsäkran hållits med Sofia Sundström. Någon annan bevisning har inte presenterats i målet.

DOMSKÄL**Har en kränkning av artikel 6.1 Europakonventionen skett?***Några rättsliga utgångspunkter*

Av 3 kap. 4 § skadeståndslagen (1972:207) framgår det att Staten eller en kommun ska ersätta

1. personskada, sakskada, ren förmögenhetsskada, skada på grund av att någon kränks på sätt som anges i 2 kap. 3 § och skada som ersätts enligt 2 kap. 3 a §, om skadan uppkommit till följd av att den skadelidandes grundläggande fri- och rättigheter enligt 2 kap. regeringsformen eller enligt Europakonventionen har överträtts från Statens eller kommunens sida, och
2. annan ideell skada som uppkommit till följd av en sådan överträdelse.

Skadestånd enligt första stycket ska betalas endast i den utsträckning det är nödvändigt för att gottgöra överträdelsen.

Europakonventionens närmare innehåll klargörs i första hand av konventionens och tilläggsprotokollens texter. I den utsträckning Europadomstolen har klargjort hur en fråga ska bedömas bör svenska domstolar vara lojala med den tolkningen. Samtidigt framgår det av Europadomstolens praxis att konventionsstaterna ofta har en bedömningsmarginal i förhållande till bestämmelserna i konventionen. Det ska ses i ljuset av att nationella domstolar normalt är bättre lämpade än Europadomstolen att bedöma ett mål utifrån nationella behov och förhållanden. Det bör finnas utrymme för domstolarna att utifrån en svensk rättssystematisk kontext tolka konventionens rättigheter på sådant sätt att konventionens syften uppnås på ett lämpligt sätt utifrån svenska förhållanden. (Se prop. 2017/18:7 s. 20–22.) I förarbetena framhålls vidare att det inte uppställs något krav på att en konventionsöverträdelse ska ha varit allvarlig för att en skadeståndstalan ska kunna bifallas. (Se a. prop. s. 33.)

Enligt artikel 6.1 i Europakonventionen ska var och en, vid prövning av hans eller hennes civila rättigheter och skyldigheter eller av en anklagelse mot honom eller henne

för brott, vara berättigad till en rättvis och offentlig förhandling inom skälig tid och inför en oavhängig och opartisk domstol, som upprättats enligt lag.

Förutom att Sverige är statsrättsligt bundet av Europakonventionen gäller den som lag här i landet enligt lagen (1994:1219) om den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna. Konventionen kan således i rättstillämpning få betydelse i två rättsligt sett skilda hänseenden.

Konventionen såsom statsrättsligt instrument får för domstolarna betydelse främst när det sätts i fråga om svensk lag eller rättspraxis innebär att Sverige gör sig skyldigt till konventionsbrott. Är så fallet kan det leda till att den svenska ordningen genom domstolspraxis får sättas åt sidan eller modifieras så att den blir förenlig med konventionen.

I ett mål i en svensk domstol angående frågan huruvida Staten har respekterat den enskildes rättigheter enligt konventionen är det primärt konventionens ställning såsom svensk lag som får betydelse. Det ankommer därför på domstolen att göra en egen bedömning av den innebörd som artiklarna i konventionen har. Det innebär att bestämmelserna kan tolkas och preciseras så att de ger en enskild längre gående rättigheter enligt svensk rätt än enligt vad som följer av konventionen och Europadomstolens hittillsvarande praxis. Detta förhållningssätt leder till att i takt med utvecklingen av den svenska rättsbildningen kommer Europadomstolens praxis att få allt mindre betydelse när det gäller tillämpningen av Europakonventionen såsom svensk lag. Dess relevans kommer främst att ligga i att den sätter gränser för vad som är en tillåten nationell rättsutveckling. Att rättsbildningen håller sig inom konventionens gränser ankommer såvitt gäller de allmänna domstolarnas kompetensområde främst på Högsta domstolen att vaka över. (Se NJA 2012 s. 1038 I p. 13–15).

Europadomstolen har uppställt en rad kriterier avseende frågan huruvida ett mål har avgjorts inom skälig tid. Därvid ska beaktas hur komplicerat målet varit, hur parterna agerat under förfarandet och hur domstolar och myndigheter handlagt målet. Om målet

varit mycket komplicerat eller om parterna genom framställningar om uppskov eller genom försumlig processföring bidragit till att förfarandet dragit ut på tiden är detta faktorer som talar för att en viss förlängning av förfarandetiden måste accepteras. Om det däremot kan påvisas att domstolarna har bidragit till att förlänga förfarandet genom att inte sätta ut målet till förhandling inom rimlig tid eller genom allmänt långsam handläggning, talar dessa omständigheter för att målet inte har avgjorts inom skälig tid. Av betydelse är också om målet gällt en fråga av stor betydelse för en part, till exempel vårdnad om barn eller rätt till pension. Ofta har Europadomstolen grundat sina ställningstaganden i dessa frågor på en allmän helhetsbedömning snarare än på en detaljerad analys av om kravet på ett rättsligt avgörande inom skälig tid respekterats. (Se Danelius, Mänskliga rättigheter i europeisk praxis, JUNO Version 6, 2023, s. 383 ff., se även bl.a. NJA 2010 s 363 p. 19, NJA 2012 s. 111 I p. 29 och NJA 2021 s. 820 p. 15).

Högsta domstolen har i NJA 2021 s. 820 uttalat att en utgångspunkt för bedömningen av tidsutdräkten kan vara att en handläggningstid om upp till två år per instans för relativt okomplicerade brottmål får godtas, om inte skäl för en särskilt skyndsam handläggning föreligger. I avgörandet hänvisar Högsta domstolen även till rapporten European Commission for the Efficiency of Justice, Length of court proceedings in the member states of the Council of Europe based on the case law of the European Court of Human Rights, CEPEJ(2018)26. I rapporten, där en analys av Europadomstolens praxis har gjorts, framgår det att upp till två år per instans i vanliga okomplicerade ärenden generellt har setts som skäliga, se s. 5 och 73 ff. i rapporten.

Den initiala frågan som tingsrätten har att ta ställning till är alltså huruvida den totala handläggningstiden om ca två år och åtta månader, särskilt med beaktande av den inaktivitet om ca ett år och elva månader som förelegat hos länsstyrelsen, har medfört att Sofia Sundströms rätt till prövning inom skälig tid enligt artikel 6.1 i Europakonventionen har kränkts. Vid den bedömningen ska tingsrätten även beakta ärendets komplexitet, vilken betydelse frågan har haft för Sofia Sundström samt hur Sofia Sundström har agerat.

Den totala handläggningstiden

Parterna är överens om att handläggningstiden i Sofia Sundströms ärende ska beräknas från och med att länsstyrelsen meddelade sitt beslut om att överpröva kommunens beslut till och med att Mark- och miljööverdomstolen meddelade sitt beslut om att inte bevilja prövningstillstånd. Handläggningen har skett i tre instanser och parterna är överens om att Sofia Sundströms ärende handlades under en sammanlagd tid om cirka två år och åtta månader. Under ungefär ett år och elva månader av den totala handläggningstiden handlades ärendet av länsstyrelsen.

Tingsrätten gör följande bedömning.

Utifrån den praxis som finns på området, se ovan, kan den totala handläggningstiden i tre instanser om ungefär två år och åtta månader inte anses tala för att Sofia Sundströms rätt till domstolsprövning inom skälig tid enligt artikel 6.1 i Europakonventionen kränkts.

Ärendets komplexitet

Sofia Sundström har gjort gällande att hennes ärende har varit okomplicerat. Staten har vidgått att det varit fråga om ett relativt okomplicerat ärende, men att det inte heller varit fråga om ett helt enkelt ärende.

Tingsrätten gör följande bedömning.

Sett till att det tog länsstyrelsen en vecka att avgöra ärendet räknat från och med att länsstyrelsen aktivt började handlägga Sofia Sundströms ärende den 28 maj 2020 till och med beslutsdagen den 4 juni 2020, måste ärendet anses ha varit okomplicerat. Ärendets komplexitet motiverar därmed inte ett behov av en lång handläggningstid.

Sofia Sundströms agerande

Det har varken framkommit eller gjorts gällande att Sofia Sundström agerat på något sätt som medfört en förlängning av handläggningen av hennes ärende. Hon kan därmed inte lastas för den tid det tagit för länsstyrelsen och domstolarna att avgöra hennes ärende.

Vad som har stått på spel för Sofia Sundström

Sofia Sundström har inte gjort gällande att det har varit fråga om ett ärende som krävt särskild skyndsamhet, men att ärendet varit av betydelse för henne. Staten har gjort gällande att ärendet inte har gällt en fråga som kan anses ha varit av sådan karaktär att mycket har stått på spel för Sofia Sundström och att begränsningarna av hennes möjligheter att förfoga över och använda sin fastighet inte varit av sådant slag att det varit påkallat med särskilt skyndsamt handläggning.

Sofia Sundström har i sitt förhör berättat i huvudsak följande. Hon ansökte om dispens för att kunna bygga en brygga och en bastu. Fritidshuset håller på att falla ihop och behöver därför renoveras. För att kunna renovera fritidshuset behöver hon en bastu för att ha övernattningsmöjligheter. Det finns möjlighet att åka Waxholmsbåt men om man ska renovera är det både kostsamt och tungt att använda Waxholmsbåtarna. Därför tar man sig till fritidshuset med båt och då behövs en brygga. Den brygga som finns vid fritidshuset går inte att använda. Alla grannar har en egen brygga. Utgångspunkten har varit att man tar sig till ön med egen båt. Dispensen gäller under två år och detta har påverkat henne praktiskt genom att hon var tvungen att bygga bastun på en plats som eventuellt inte kommer funka mot en brygga och när man badar bastu behövs en brygga. Hon har känt sig väldigt orolig och maktlös. En känsla av att hon hade gjort något fel vilket var en obehaglig känsla.

Tingsrätten gör följande överväganden.

Tingsrätten ifrågasätter inte att det har funnits behov av att renovera fritidsfastigheten. Tingsrätten ifrågasätter inte heller att Sofia Sundström har upplevt oro och maktlöshet

under ärendets handläggning. Frågan om vad som står på spel för den enskilde måste dock bedömas på en mer objektiv basis. Viss hänsyn bör dock också kunna tas till personliga omständigheter i det enskilda fallet. (Jfr resonemangen om bestämmande av storleken på en ideell skada i NJA 2013 s. 842 p. 58–62 och prop. 2017/18:7 s. 39 f.).

Sofia Sundströms ärende har gällt en ansökan om att få strandskyddsdispens, alltså ett undantag från en förbudslagstiftning. Utgångspunkten är alltså att det är ett förbud mot att uppföra den typ av brygga hon ansökt om dispens för. Det har inte gjorts gällande att det är fråga om något ingripande från staten mot Sofia Sundström såsom i exempelvis brottmål eller återbetalningskrav. Det har inte heller gjorts gällande att frågan påverkat Sofia Sundströms möjligheter att försörja sig eller att hon skulle ha lidit någon rättsförlust på grund av den långsamma handläggningen. (Jfr Martin Denev mot Sverige no. 25419/94). Utifrån vad som framkommit av Sofia Sundströms egna uppgifter har det, om än svårare och dyrare, varit möjligt att renovera fritidshuset genom Waxholmsbåtarnas försorg. Mot bakgrund av det nu anförda bedömer tingsrätten att det inte kan anses ha varit fråga om ett ärende som motiverar en särskilt skyndsamt handläggning eller som kan motivera ett avsteg från de ramar och riktlinjer som uppställts av de nationella högsta domstolarna eller Europadomstolens praxis.

Handläggningen av målet

En tidsutdräkt i handläggningen av ett ärende, i synnerhet stillestånd i förfarandet, kan framstå som oacceptabel även om den rättsliga prövningen slutligen kan äga rum inom skälig tid. (Se NJA 2021 s. 820 p.14). I samma avgörande från 2021 fastställer Högsta domstolen i punkten 16 att en utgångspunkt kan vara att en handläggningstid om upp till två år per instans för relativt okomplicerade brottmål får godtas, om inte skäl för en särskilt skyndsamt handläggning föreligger. I avgörandet uttalar Högsta domstolen också att det från allmänna utgångspunkter inte är acceptabelt att det uppstått ett stillestånd i hovrätten under nästan nio månader från det att målet var klart för utsättning till huvudförhandling till dess att förhandling bokades in. Den rättsliga prövningen bedömdes ha dragit ut på tiden men sett till handläggningen som helhet

ansågs det inte att det varit ett sådant dröjsmål att den enskildes rätt till prövning inom skälig tid kränkts.

I HFD 2014 ref. 12, som rör ett mål om återbetalning av felaktigt utbetald sjukpenning, låg den enskildes ärende i drygt 22 månader utan åtgärd hos Försäkringskassan. Målet handlades av fyra instanser och den totala handläggningstiden hade överstigit fem år. När målet överklagades till Högsta förvaltningsdomstolen dröjde det mer än elva månader innan prövningstillstånd meddelades. Högsta förvaltningsdomstolen anför i domskälen att det var fråga om ett okomplicerat ärende som rörde ett för den enskilde betydande belopp samt att mot bakgrund av den tidsutdräkt som förekommit hos Försäkringskassan borde Högsta förvaltningsdomstolen ha hanterat målet med viss prioritet och tidigare fattat beslut i frågan om prövningstillstånd. Vid en samlad bedömning fann Högsta förvaltningsdomstolen att den enskildes rätt till domstolsprövning inom skälig tid hade kränkts genom den långsamma handläggningen hos Försäkringskassan och Högsta förvaltningsdomstolen. Dröjsmålet uppskattades till omkring två år.

I NJA 2003 s. 414 konstaterade Högsta domstolen att en kränkning av artikel 6.1 i Europakonventionen hade skett. Under handläggningen av målet hos polis och åklagare förelåg i princip ett handläggningsstillestånd under två år plus ytterligare ett stillestånd om omkring ett år och åtta månader från att målet varit klart för beslut i åtalsfrågan tills åtal väcktes. Även i NJA 2005 s. 462 ansågs inaktivitet under drygt två år från att målet varit klart beslut i åtalsfrågan tills åtal väcktes i kombination med att det dröjde ett år innan en aviserad åtalsjustering genomfördes, utgöra en kränkning av artikel 6.1 i Europakonventionen. Vidare har Högsta domstolen i NJA 2010 s. 363 bedömt att en kränkning av artikel 6.1 i Europakonventionen förelegat i ett ersättningsmål som handlagts i sex instanser, på grund av återförvisning, under strax över tio år och det förekommit långa perioder av inaktivitet. Målet låg exempelvis under den andra processkedjan i hovrätten under sammanlagt två och ett halvt år utan åtgärd. Även vid tingsrätten hade det förekommit långa perioder av inaktivitet. Ytterligare en omständighet som beaktades i avgörandet var att när målet hade

återförvisats till tingsrätten efter tre år ålåg det domstolarna att handlägga målet med särskild skyndsamhet samt att målet rörde en fråga om ett skadestånd på grund av långsam handläggning i en tidigare ersättningsprocess och att det då ställs extra stora krav på skyndsamhet. Högsta domstolen har även i NJA 2012 s. 1038 I bedömt att den enskildes rätt till prövning inom skälig tid i ett brottmål kränkts genom den långsamma handläggningen fram till tingsrättens dom. Dröjsmålstiden skattades till drygt två år.

I NJA 2012 s. 211 II som rör beräkningen av skadeståndets storlek i ett mål där Högsta förvaltningsdomstolen haft en handläggningstid om drygt tre år, uttalar Högsta domstolen att en riktpunkt för en godtagbar handläggningstid avseende beslut rörande prövningstillstånd i ett okomplicerat ärende i de högsta domstolarna bör vara att beslutet meddelas inom sex månader från överklagandet. När frågan i ett sådant fall inte har avgjorts efter ett år föreligger i regel ett oacceptabelt dröjsmål, låt vara att en rätt till skadestånd torde föreligga först efter ytterligare dröjsmål kränkningen har nått en viss nivå. I målet var det ostridigt mellan parterna att en kränkning av artikel 6.1 i Europakonventionen hade skett och Högsta domstolen bestämde dröjsmålet till ungefär två år.

I NJA 2005 s. 726 konstaterade Högsta domstolen att en kränkning av artikel 6.1 i Europakonventionen inte hade skett. Målet rör ett brottmål där den enskilde dömts till ett längre fängelsestraff och på grund av tingsrättens fällande dom hade fråntagits sin taxiförarlegitimation. Från det att målet kom in till hovrätten till dess att det avgjordes genom dom förflöt nästan sexton månader. Högsta domstolen fastställde att denna tid inte är tillräckligt lång för att anses vara en kränkning av Europakonventionens krav på prövning inom skälig tid.

I Martin Denev mot Sverige no. 25419/94 som rör en ansökan om mönsterskydd fann Europadomstolen att dåvarande Regeringsrättens handläggningstid om nästan två år för att besluta i frågan om prövningstillstånd utgjorde en kränkning av artikel 6.1, speciellt med beaktande av att ett sådant skydd endast är giltigt under fem år från dagen för ansökan.

Som ovan har redogjorts för är parterna överens om att den totala handläggningen av ärendet uppgick till omkring två år och åtta månader, att ärendet handlades av länsstyrelsen under omkring ett år och elva månader samt att i princip hela tiden ärendet handlades av länsstyrelsen var inaktiv. Parterna är vidare överens om att dröjsmålet i handläggningen motsvarar inaktivitetsperioden hos länsstyrelsen som uppgår till omkring ett år och elva månader. Sofia Sundström har gjort gällande att handläggningen av hennes ärende, särskilt med beaktande av inaktiviteten hos länsstyrelsen, medfört att hennes rätt till domstolsprövning inom skälig tid har kränkts. Hon har också anfört att gränsen för när hennes rätt till domstolsprövning inom skälig tid kränktes borde ha gått vid ett års inaktivitet hos länsstyrelsen.

Tingsrätten gör följande överväganden.

Som redogjorts för under de rättsliga förutsättningarna är det främst praxis från de svenska högsta domstolarna som är av relevans vid prövning av om en kränkning av artikel 6.1 i Europakonventionen har skett, sett till konventionens ställning som svensk lag. Europadomstolens praxis sätter därmed de yttre ramarna för den svenska rättsutvecklingen. Att det finns exempel på avgöranden från Europadomstolen i mål mot andra länder där inaktivitetsperioder, som varit av samma längd som i Sofia Sundströms fall, godkänts utesluter således inte att det ändå kan anses ha förekommit en kränkning av hennes rätt till domstolsprövning inom skälig tid i svenska mått mätt.

Det finns utrymme enligt svensk praxis att låta inaktivitet medföra att en kränkning av artikel 6.1 i Europakonventionen skett. (Se NJA 2012 s. 211 II och NJA 2021 s. 820). Frågan är då i vilken utsträckning inaktiviteten ska ha varat för att det ska anses utgöra en kränkning av artikel 6.1 i Europakonventionen. I Sofia Sundströms ärende har länsstyrelsen, med mycket liten marginal, hållit sig inom den riktlinje om två år per instans som Högsta domstolen uttalat och som synes vara den gräns som generellt sett gäller enligt Europadomstolen. Det framstår dock som orimligt att detta skulle innebära att en myndighet/domstol kan vara helt passiv under nästan två år för att

sedan fatta sitt slutliga beslut strax innan tvåårsperioden löpt ut, och att handläggningen ändå ska anses vara förenlig med rätten till prövning inom skälig tid.

Utredningen i målet har gett vid handen att ärendet i princip var klart för avgörande när länsstyrelsen beslutade att överpröva kommunens beslut. Att länsstyrelsen sedan låter Sofia Sundströms ärende ligga passivt under drygt ett år och elva månader framstår enligt tingsrättens uppfattning som oacceptabelt vilket talar för att en kränkning av hennes rätt till prövning inom skälig tid har förekommit.

Slutsats

Beträffande vad Sofia Sundström gjort gällande om att en inaktivitetsperiod om ett år bör anses vara en gräns för när en kränkning av rätten till domstolsprövning inom skälig tid uppstått, så ankommer det inte på tingsrätten i egenskap av underinstans att uttala sig i den frågan. Tingsrätten har att göra en prövning av huruvida de faktiska omständigheter som gjorts gällande i Sofia Sundströms fall utgjort en kränkning av hennes rätt domstolsprövning inom skälig tid.

Även fast den slutliga prövningen av Sofia Sundströms ärende kom att ske efter två år och åtta månader i tre instanser måste en inaktivitet om ett år och elva månader när ärendet i princip varit klart för avgörande hos länsstyrelsen anses vara oacceptabelt. Parterna är överens om att dröjsmålet som förevarit i Sofia Sundströms fall motsvarar inaktivitetsperioden hos länsstyrelsen. Tingsrätten har därmed att utgå ifrån detta vid sin prövning. Ett dröjsmål om drygt två år har i svensk praxis ansetts vara en kränkning av rätten till domstolsprövning inom skälig tid och längre perioder av inaktivitet kan enligt svensk praxis medföra att en kränkning av rätten till domstolsprövning inom skälig tid uppstått även fast den slutliga prövningen skett inom en rimlig tid. Sammantaget finner tingsrätten att den inaktivitet som har förelegat hos länsstyrelsen medför att Sofia Sundströms rätt till prövning inom skälig tid enligt artikel 6.1 i Europakonventionen har kränkts. Dröjsmålet uppgår till omkring ett år och elva månader.

Är kränkningen skadeståndsgrundande, dvs. har Sofia Sundström rätt till skadestånd?

Frågan är då om kränkningen innebär en rätt till skadestånd för Sofia Sundström enligt 3 kap. 4 § Skadeståndslagen. För att så ska vara fallet krävs det att skadestånd är nödvändigt för att gottgöra den aktuella överträdelsen. Av NJA 2012 s. 211 I p. 24 framgår det att det finns en stark men motbevisbar presumtion för att en kränkning av rätten till prövning inom skälig tid också har medfört en skada. Staten har alltså att visa att ett inträffat dröjsmål på grund av särskilda omständigheter har saknat betydelse för Sofia Sundström. Enligt tingsrättens bedömning har Staten inte motbevisat presumtionen om skada. Det har inte gjorts gällande att skadan kan gottgöras på något annat sätt än ett konstaterande av kränkningen från Statens sida. Tingsrätten anser inte att ett konstaterande av kränkningen utgör en tillräcklig gottgörelse varför Sofia Sundström har rätt till skadestånd som gottgörelse för överträdelsen och den ideella skada hon har lidit.

Hur stor ideell skada har Sofia Sundström lidit på grund av kränkningen?

Enligt 5 kap. 8 § skadeståndslagen ska skadestånd för annan ideell skada enligt 3 kap. 4 § första stycket 2 bestämmas efter vad som är skäligt med hänsyn till överträdelsens art och omständigheterna i övrigt. Vid rättighetsöverträdelser för exempelvis långsam handläggning kan jämförelser göras med den ersättning som betalas ut för kränkningersättning vid mindre allvarliga brott och ledning kan då hämtas från den praxis som utvecklats av domstolarna och Justitiekanslern. (Se prop. 2017/18:7 s 65).

Sofia Sundström har begärt ett skadestånd om 25 000 kr och bland annat hänvisat till förarbetsuttalanden från den lagändring som skedde den 1 juli 2022 angående den generella höjning som då gjordes beträffande kränkningersättning till brottsoffer. Lagändringen trädde i kraft mer än ett år efter att Sofia Sundströms ärende avslutades och de nivåer som numera tillämpas för kränkningersättning till brottsoffer torde därmed inte vara av vägledning vid bestämmandet av ersättningsstorleken i Sofia Sundströms fall. (Jfr. NJA 2023 s. 362).

Staten har vitsordat ett belopp om 10 000 kr för det fall tingsrätten bedömer att Sofia Sundström har rätt till skadestånd. Vid bedömningen av skadans storlek är dröjsmålets längd den enskilt viktigaste faktorn men även andra faktorer kan påverka skadans storlek. Den enskildes upplevelse av kränkning i form av oro och ängslan är typiskt sett ägnad att förvärras när det fördröjda förfarandet angår något fundamentalt i den enskildes livssituation, exempelvis brottmål som kan leda till längre frihetsberövanden, vårdnads- och umgängesfrågor med barn och hinder i möjligheten att försörja sig genom arbete eller näringsverksamhet. Det finns dock inte skäl att anta att den enskilde blivit mer kränkt av dröjsmålet på grund av att kritik från exempelvis Justitieombudsmannen inte fått någon effekt på den handläggande myndigheten. (Se NJA 2012 s. 211 I).

Med beaktande av att Sofia Sundströms ärende totalt sett tog ungefär två år och åtta månader att avgöra slutligt och att det varit fråga om en ansökan om undantag från en förbudslagstiftning finner tingsrätten vid en helhetsbedömning att skäligt skadestånd och gottgörelse för den kränkning och ideella skada som Sofia Sundström lidit uppgår till 10 000 kr. Vad Sofia Sundström anfört i övrigt föranleder inte någon annan bedömning. Om ränta råder ingen tvist.

Rättegångskostnader

Frågorna i målet har varit i princip renodlat rättsliga. Den avsevärt största frågan i målet har varit huruvida en kränkning av artikel 6.1 i Europakonventionen förelegat. Den frågan har Sofia Sundström vunnit. Hon har även vunnit frågan om huruvida kränkningen var skadeståndsgrundande. Sofia Sundström har förvisso inte fått fullt bifall i frågan om skadeståndets storlek men enligt tingsrättens uppfattning får hon ändå anses vara den vinnande parten. Staten ska därför ersätta Sofia Sundströms rättegångskostnad om 1 123 kr. Ett belopp som accepterats som rimligt från Statens sida.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 1 (TR-02)

Ett överklagande adresserat till Svea hovrätt ska skriftligen inkomma till tingsrätten **senast den 15 februari 2024**. I hovrätten krävs prövningstillstånd.

Pauline Jonsson

Hur man överklagar

Dom i tvistemål, tingsrätt

TR-02

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Överklaga efter att motparten överklagat

Om ena parten har överklagat i rätt tid, har den andra parten också rätt att överklaga även om tiden har gått ut. Det kallas att anslutningsöverklaga.

En part kan anslutningsöverklaga inom en extra vecka från det att överklagandet har gått ut. Ett anslutningsöverklagande måste alltså komma in inom 4 veckor från domens datum.

Ett anslutningsöverklagande upphör att gälla om det första överklagandet dras tillbaka eller av något annat skäl inte går vidare.

Så här gör du

1. Skriv tingsrättens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att hovrätten ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.

Det är inte säkert att du kan lägga fram nya bevis. Vill du göra det ska du förklara varför du inte lagt fram bevisen tidigare.

Vill du ha nya förhör med någon som redan förhörts eller en ny syn (till exempel besök på en plats), ska du berätta det och förklara varför.

Tala också om ifall du vill att motparten ska komma personligen vid en huvudförhandling.

4. Lämna namn och personnummer eller organisationsnummer.
Lämna aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.
Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till tingsrätten. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Tingsrätten kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar tingsrätten överklagandet och alla handlingar i målet vidare till hovrätten.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även hovrätten skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i hovrätten

När överklagandet kommer in till hovrätten tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Hovrätten ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att tingsrätten dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om tingsrätten har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rättstillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med tingsrätten om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.